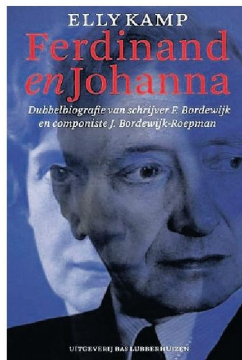

De Bordewijks

Ferdinand en Johanna kennen we van zijn novellen *Blokken*, *Knorrrende beesten* en *Bint*, maar hij werd echt beroemd met zijn in 1938 gepubliceerde roman *Karakter*. J. Bordewijk-Roepman, zijn echtgenote, was componist en volgens biograaf Elly Kamp in haar tijd zeer beroemd. Over Bordewijk is heel veel geschreven, in 1995 publiceerde Reinold Vugs bijvoorbeeld een biografie, maar over zijn vrouw bijna niets.

Hoewel in Amsterdam geboren, woonde Bordewijk zijn leven lang in Den Haag, studeerde rechten en vestigde zich als advocaat in Schiedam. Dat bleef hij zijn hele leven, het schrijven deed hij erbij. Er ging niets de deur uit voordat zijn vrouw het had 'gecensureerd'.

De dubbelbiografie van Elly Kamp is weliswaar een welkome aanvulling op die vorige biografie – en omdat zij als eerste medewerking van de familie had, zit er ook veel nieuws in – maar toch lijdt dit boek aan een misverstand. Namelijk dat een biografie een soort opgerekte Wikipediapagina moet zijn. In de eerste honderd bladzijden staan schools geschreven lemma's van alle broers, tantes, ooms, ouders, grootouders van zowel Bordewijk als Roepman. Dat is jammer, want als Kamp over het echtpaar zelf begint, wordt het interessant.

Zowel Ferdinand als Johanna moest jarenlang ploeteren voordat ze erkenning kregen. Haar eerste compositie voor orkest was *The garden of Allah*, uitgevoerd in 1919, vier jaar later maakte ze haar entree met een programma van zestien liederen, gezongen door Rodi Deggeller-van Stockum. Bij die gelegenheid liet

Johanna ook een soort pamflet verschijnen. De kranten maakten daar gehakt van, *NRC* noemde het door Roepman bepleite modernisme 'dilettantisme, zonder de minste originaliteit'.

Ferdinand had wel het een en ander gepubliceerd, maar debuteerde als prozaschrijver in 1919 met *Fantastische vertellingen*. Ook voor hem was de ontvangst lauw. Zijn tweede en derde bundel werden weliswaar nog uitgegeven, maar Bordewijk betaalde de drukkosten zelf. Pas in 1934, toen *Bint* verscheen, kreeg hij eindelijk waardering. Deze novelle over een school waar orde en tucht moest heersen, is inderdaad een geweldig boek, evenals *Karakter*.

Kamp legt helder uit dat de schrijver zich vernieuwd had, gefascineerd door techniek en beïnvloed door het toen opkomende fenomeen film.

Ook Roepman brak midden jaren dertig door, en in de jaren veertig en vijftig zouden haar composities succesvol zijn geweest in 'binnen- en buitenland'. Overtuigende illustraties daarvan blijven overigens achterwege. Hier wreekt zich dat deze biografie zonder bronvermelding is. (Er staat wel een literatuurlijst achterin het boek en op een ingewikkelde manier worden citaten aan een bron gelinkt.) Dat is vooral vervelend omdat er hier en daar verbazingwekkende beweringen worden gedaan waarvan je je afvraagt of dit onwetendheid is of juist een correctie op de bestaande literatuur. Een voorbeeld: 'De Waag' staat bekend als een fout blad, maar dat werd het pas vanaf medio 1942, toen het de kant van de Nederlandse SS koos.' In werkelijkheid koos het blad in 1938 openlijk voor het fascisme, zoals in menige studie wordt aangetoond.

Overigens moet gezegd worden dat Bordewijk en Roepman weigerden zich aan te sluiten bij de Kultuurkamer en zich na de oorlog verdienstelijk hebben gemaakt in de Eeraad voor Letterkunde respectievelijk Muziek. Kamp heeft het allemaal in een prettig leesbaar boek opgeschreven, ook de minder fraaie episodes in het leven van het echtpaar. Zoals de tijd dat Roepman leed aan 'extrem wantrouwen' en overal 'enge homo's' zag. Haar man sprak haar waanideeën niet tegen. Hij overleed in 1965, zij in 1971.

Hans Renders

NON-FICTIE
 ELLY KAMP
**FERDINAND EN
 JOHANNA**

Bas Lubberhuizen, €34,99.
 478 blz.

★★★★☆

→ Ferdinand (staand) en Johanna Bordewijk (uiterst rechts) in Hilversum in 1928. COLLECTIE GUNILLA BORDEWIJK-INGELSSON

